

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomitéen

Deres ref

Vår ref

Dato

23/1006-

6. mars 2023

Svar til Stortinget vedr. representantforslag 8:139 S (2022-2023) om å etablere en benchmarking-modell for vann- og avløpssektoren

Jeg viser til brev fra Stortinget av 27. februar 2023 angående Kommunal- og forvaltningskomiteens behandling av Dokument 8:139 S (2022–2023) - representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Hans Andreas Limi, Bård Hoksrud, Morten Wold, Bengt Rune Strifeldt og Frank Edvard Sve om å etablere en benchmarking-modell for vann- og avløpssektoren. Spørsmålet angår flere statsråders ansvarsområde. Vurderingene av forslaget er derfor gjort i samråd med kommunal- og distriktsministeren og klima- og miljøministeren.

Hovedutfordringene innen drikkevannsområdet er dårlig ledningsnett og høy lekkasjegrad. Det har vært kjent lenge. Situasjonen er tilsvarende for avløpsområdet. Årsakene til disse og andre utfordringer som representantene viser til, er sammensatt. Jeg tok derfor allerede vinteren 2022 initiativ til å få opprettet et interdepartementalt samarbeidsforum for vann og avløp. I tillegg til Helse- og omsorgsdepartementet, inngår Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Olje- og energidepartementet. Samtidig med opprettelsen av det nevnte samarbeidsforumet, tok jeg initiativ til at de nasjonale målene for vann og helse som ble fastsatt i 2014 nå skal revideres. Det skal også utarbeides en tverrsektoriell gjennomføringsplan. Dette arbeidet pågår med sikte på ferdigstilling våren 2023.

Som vist til i representantforslaget, fikk Helse- og omsorgsdepartementet sammen med Kommunal- og distriktsdepartementet og Klima- og miljødepartementet utarbeidet en mulighetsstudie for vann- og avløpssektoren som ble levert i januar 2022. Denne mulighetsstudien inngår som et av grunnlagsdokumentene til arbeidet med revisjonen av de nasjonale målene for vann og helse og den tverrsektorielle gjennomføringsplanen.

Bedre rapporteringssystemer – særlig innen drikkevannsområdet – og et benchmarkings-system for kommunale vann- og avløpsenheter er foreslått som mulige tiltak i studien. Benchmarking er følgelig til vurdering.

Når arbeidet med revisjon av de nasjonale målene for vann og helse og en tverrsektoriell gjennomføringsplan er ferdigstilt, vil det bli fulgt opp med informasjonsarbeid og eventuelle regelverksendringer. Jeg er opptatt av å ha god dialog med kommunene i dette arbeidet siden det er kommunene som i hovedsak eier og driver vann- og avløpsanleggene. Målet er at vi i samforståelse med kommunene iverksetter hensiktsmessige tiltak som vil føre til tryggere vannforsyning og bedre avløpshåndtering på en kostnadseffektiv måte.

Med hilsen

Ingvild Kjerkol

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen

Deres ref

Vår ref

Dato

23/1505-

19. april 2023

Svar til Stortinget vedrørende representantforslag 8:177 S (2022-2023) om styrket satsing på vann og avløp

Jeg viser til brev av 28. mars 2023 fra Stortingets kommunal- og forvaltningskomité der det bes om vurdering av representantforslag 8:177 S (2022-2023) fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Lars Haltbrekken, Kari Elisabeth Kaski og Birgit Oline Kjerstad om styrket satsing på vann og avløp. Spørsmålet angår flere statsråders ansvarsområder. Vurderingene av forslaget er derfor gjort i samråd med klima- og miljøministeren og forsknings- og høyere utdanningsministeren.

Som representantene selv peker på, er dårlig ledningsnett og høy lekkasjegrad hovedutfordringen innen drikkevannsområdet. Situasjonen er tilsvarende for avløpsområdet. Klimaendringene forverrer situasjonen både innen vann- og avløpsområdet. Årsakene til disse og andre utfordringer som representantene viser til, er sammensatt og det er viktig at vi ser vann- og avløpsområdet i sammenheng. Som omtalt i Meld. St. 15 (2022-2023) *Folkehelsemeldinga*, tok jeg allerede vinteren 2022 initiativ til å få opprettet et interdepartementalt samarbeidsforum for vann og avløp. I tillegg til Helse- og omsorgsdepartementet deltar Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Olje- og energidepartementet i samarbeidsforumet. Samtidig med opprettelsen av dette forumet, tok jeg initiativ til at de nasjonale målene for vann og helse som ble fastsatt i 2014, nå skal revideres. Det skal også utarbeides en tverrsektoriell gjennomføringsplan.

Helse- og omsorgsdepartementet fikk sammen med Kommunal- og distriktsdepartementet og Klima- og miljødepartementet utarbeidet en mulighetsstudie for vann- og avløpssektoren med en samfunnsøkonomisk analyse som ble levert i januar 2022. Denne mulighetsstudien inngår som et av grunnlagsdokumentene til arbeidet med revisjonen av de nasjonale målene

for vann og helse og den tverrsektorielle gjennomføringsplanen. Riksrevisjonens rapport om myndighetenes arbeid med trygt drikkevann inngår også som grunnlag for arbeidet. Arbeidet med å utarbeide nye nasjonale mål for vann og helse med en tverrsektoriell gjennomføringsplan pågår for fullt og planlegges ferdigstilt i 2023.

Kommentarer til de enkelte punktene i forslaget:

1. Om å lage en nasjonal handlingsplan for å møte utfordringene i vann- og avløpssektoren

Jeg er enig med representantene at det er behov for et stort løft innen vann og avløp. Kommunene må foreta store investeringer i tiden som kommer for å ta igjen etterslepet innen vann- og avløpsområdet, samt for å imøtekomme nye og strengere krav slik som i forslaget til revidert avløpsdirektiv. Tilstanden i Oslofjorden er et eksempel på hvor alvorlige konsekvenser for dårlig avløpsrensing kan få. Regjeringen skal bidra med god veiledning og oppfølging av kommunene, samt legge til rette for at kommunene gjør smarte og gode investeringer. Derfor har regjeringen i statsbudsjettet for 2023 bevilget 12,5 millioner kroner til tiltak for å redusere utslipp fra avløp til Oslofjorden. Det skal blant annet ses nærmere på insentiver og virkemidler med sikte på økt interkommunalt samarbeid. Økt samarbeid vil være en nøkkel for å imøtekomme de store utfordringene kommunene står overfor innenfor vann og avløp.

Som jeg også har omtalt over, tok jeg initiativ til at de nasjonale målene for vann og helse nå blir revidert og at det blir utarbeidet en tverrsektoriell gjennomføringsplan for å følge opp målene. Dette vil være et viktig bidrag for å møte utfordringene i vann- og avløpssektoren.

2. Om å sikre at nytt avløpsdirektiv blir tilpasset særnorske forhold

Europakommisjonen la i oktober 2022 frem forslag til revidert avløpsdirektiv. Formålet med forslaget er å modernisere dagens avløpsdirektiv fra 1991 og begrense negativ miljøpåvirkning fra avløp. Norge har et stort etterslep i avløpssektoren. Ledningsnettene er gammelt og dårlig, og mange avløpsrenseanlegg må oppgraderes for å overholde dagens krav. Det er derfor helt nødvendig med økt innsats innen avløpsområdet, også uten strengere krav fra EU. Forslaget til revidert avløpsdirektiv er ambisiøst og kravene til rensing foreslås skjerpet. Strengere rensekraav og bedre rensing er bra for helse og miljø.

Jeg er imidlertid enig med representantene i at norske forhold, slik som spredt bebyggelse og spesiell topografi, ikke er reflektert godt nok i forslaget til revidert direktiv. Derfor har Klima- og miljødepartementet i sitt innspill til Europakommisjonen i mars 2023 foreslått at de minste avløpsrenseanleggene bør reguleres nasjonalt, og ikke omfattes av rensekraavene i direktivet.

Norge har i tillegg vært aktiv i prosessene i EU helt siden Europakommisjonen startet sin evaluering av direktivet i 2017 og har fremhevet særnorske forhold. Klima- og miljødepartementet vil følge den videre politiske behandlingen av forslaget i EU tett, og fortsette å gjøre norske interesser kjent.

3. Om å sette av tilstrekkelige ressurser til å følge opp forslagene i NOU 2015:16, herunder utrede spørsmålet om ansvar for skader, og fremme nødvendige forslag for å modernisere lov- og forskriftsreguleringen av vann- og avløpsgebyrene

God overvannshåndtering er viktig for at samfunnet skal være tilpasset et endret klima. I NOU 2015:16 *Overvann i byer og tettsteder – som problem og ressurs*, kom overvannsutvalget med forslag til hvordan kommunene og andre aktører kan få tilfredsstillende og tydelige rammebetingelser for håndtering av overvann i tettbebyggelser, både i dagens klima og etter forventede klimaendringer. Overvannsutvalget foreslo omfattende lov- og forskriftsendringer knyttet til plan- og bygningsloven, vass- og avløpsanleggslova og forurensningsloven. Endringer i plan- og bygningsloven om håndtering av overvann i byggesaker ble fremmet av Kommunal- og distriktsdepartementet i 2022 og trer i kraft 1. januar 2024. Klima- og miljødepartementet ga Miljødirektoratet i oppdrag å utrede overvannsutvalgets forslag til endring i forurensningsloven og vass- og avløpsanleggslova. Miljødirektoratet leverte sin utredning i 2019 og i 2020 ble forslag til endringer i forurensningsloven og vass- og avløpsanleggslova sendt på høring. Det er foreslått endringer i forurensningsloven bl.a. for å tydeliggjøre kommunens adgang til å kreve frakobling av overvann som går til avløpsanlegg, og til at eier av eiendom kan pålegges gjennomføring av tiltak for å håndtere overvannet på eiendommen eller lede overvannet til et annet avløpsanlegg. Videre er det foreslått nye regler i vass- og avløpsanleggslova for å tydeligere regulere forholdet mellom abonnent og kommunen som eier av vann- og avløpsanlegg. Dette er viktige tiltak for å sikre god overvannshåndtering i kommunene. Lovforslagene ligger til behandling i Klima- og miljødepartementet.

Regjeringen skal legge frem en ny stortingsmelding om klimatilpasning. Å sikre god overvannshåndtering er en av de sentrale temaene i meldingen.

4. Om å fremme nødvendige forslag for å sikre vannkompetanse i årene som kommer

Som representantene selv peker på, har Stortinget allerede bevilget midler til etableringen av Nasjonalt senter for vanninfrastruktur i tilknytning til Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) på Ås. En forutsetning for finansiering var at også andre aktører, slik som kommuner og private aktører, skulle bidra. I Meld. St. 5 (2022-2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032*, som regjeringen la frem i oktober 2022, er kompetanseutfordringene innen vann- og avløpsområdet omtalt i kapittel 3.5 om samfunnssikkerhet og beredskap. Det understekes at for at kommunene skal kunne sikre rent og trygt vann til hele Norges befolkning, må det utdannes og ansettes nok fagarbeidere og ingeniører/sivilingeniører innenfor vann, avløp og miljø. Det understrekes videre at det er viktig å utvikle og ta i bruk ny teknologi i kommunene for å sikre effektive, kostnadseffektive og bærekraftige løsninger innen vann- og avløpsområdet. Det fremgår derfor at regjeringen vil legge til rette for å utdanne flere ingeniører og sivilingeniører og kandidater med tverrfaglig samfunnssikkerhetskompetanse, utvikle modeller og analyseverktøy, samt styrke kompetansen og forståelsen knyttet til vannets syklus, forsyningssikkerhet for energi og forebygging av tørkeskader og flom- og skredskader. Regjeringen forventer at universiteter

og høyskoler, helseforetak og forskningsinstitutter som mottar statlige grunn- eller basisbevilgninger, følger opp den tematiske prioriteringen av samfunnssikkerhet og beredskap, samt bidrar til å dekke kunnskaps- og kompetansebehovene omtalt under prioriteringen ut fra sine forutsetninger og sitt ansvar. Eventuelle økte bevilgninger til formålet må regjeringen komme tilbake til i forbindelse med de årlige statsbudsjettene.

Med hilsen

Ingvild Kjerkol

**DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT**

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen

Deres ref
2023/1576

Vår ref
23/1565-

Dato
19. april 2023

Svar til Stortinget vedrørende representantforslag 8:183 S (2022-2023) om vann og avløp

Jeg viser til brev av 31. mars 2023 fra Stortingets kommunal- og forvaltningskomité der det bes om vurdering av representantforslag 8:183 S (2022-2023) fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug og Tobias Drevland Lund om økte gebyrer grunnet nye regelverkskrav og behov for rehabilitering og utbygging innen vann- og avløpssektoren. Spørsmålet angår flere statsråders ansvarsområder. Vurderingene av forslaget er derfor gjort i samråd med klima- og miljøministeren.

Som representantene selv peker på, er dårlig ledningsnett og høy lekkasjegrad en stor utfordring både innen drikkevanns- og avløpsområdet. Klimaendringene forverrer denne situasjonen. Årsakene til disse og andre utfordringer som representantene viser til, er sammensatt og det er viktig at vi ser vann- og avløpsområdet i sammenheng. Som omtalt i Meld. St. 15 (2022-2023) *Folkehelsemeldinga*, tok jeg allerede vinteren 2022 initiativ til å få opprettet et interdepartementalt samarbeidsforum for vann og avløp. I tillegg til Helse- og omsorgsdepartementet deltar Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Olje- og energidepartementet i samarbeidsforumet. Samtidig med opprettelsen av dette forumet, tok jeg initiativ til at de nasjonale målene for vann og helse som ble fastsatt i 2014, nå skal revideres. Det skal også utarbeides en tverrsektoriell gjennomføringsplan.

Helse- og omsorgsdepartementet fikk sammen med Kommunal- og distriktsdepartementet og Klima- og miljødepartementet utarbeidet en mulighetsstudie for vann- og avløpssektoren med en samfunnsøkonomisk analyse som ble levert i januar 2022. Denne mulighetsstudien inngår som et av grunnlagsdokumentene til arbeidet med revisjonen av de nasjonale målene for vann og helse og den tverrsektorielle gjennomføringsplanen. Riksrevisjonenes rapport om

myndighetenes arbeid med trygt drikkevann inngår også som grunnlag for arbeidet. Arbeidet med å utarbeide nye nasjonale mål for vann og helse med en tverrsektoriell gjennomføringsplan pågår for fullt og planlegges ferdigstilt i 2023.

Kommentarer til de enkelte punktene i forslaget:

1. Om å lage en nasjonal handlingsplan for vann og avløp

Jeg er enig med representantene i at kommunene må foreta store investeringer i tiden som kommer for å ta igjen etterslepet innen vann og avløp, samt for å imøtekomme nye og strengere krav slik som i forslaget til revidert avløpsdirektiv. Tilstanden i Oslofjorden er et eksempel på hvor alvorlige konsekvenser for dårlig avløpsrensing kan få. Regjeringen skal bidra med god veiledning og oppfølging av kommunene, samt legge til rette for at kommunene gjør smarte og gode investeringer. Derfor har regjeringen i statsbudsjettet for 2023 bevilget 12,5 millioner kroner til tiltak for å redusere utslipp fra avløp til Oslofjorden. Det skal det blant annet ses nærmere på insentiver og virkemidler med sikte på økt interkommunalt samarbeid.

Som representantene viser til, finansieres vann- og avløpstjenester etter selvkostprinsippet. Det innebærer at investerings-, drifts- og vedlikeholdskostnader betales av abonnentene. Økt behov for rehabilitering av dårlig ledningsnett eller forsterkede krav til vann- og avløpsrensing vil følgelig medføre økte gebyrer. På samme måten vil også økte driftskostnader grunnet økte priser på energi og nødvendige kjemikalier, slik vi har sett det siste året, måtte dekkes gjennom økte gebyrer. Mer enn noen gang er det derfor viktig å utvikle og ta i bruk ny teknologi i kommunene for å sikre effektive, kostnadseffektive og bærekraftige løsninger innen vann- og avløpsområdet. For å støtte kommunene i dette arbeidet, har jeg videreført [Program for teknologiutvikling i vannbransjen](#) som en tilskuddsordning til kommuner. Dette for å fremme teknologiutvikling og stimulere til utprøving og testing av ny teknologi.

Som jeg også har omtalt over, tok jeg initiativ til at de nasjonale målene for vann og helse nå blir revidert og at det blir utarbeidet en tverrsektoriell gjennomføringsplan for å følge opp målene. Dette vil være et viktig bidrag for å møte utfordringene i vann- og avløpssektoren.

2. Om å sikre at implementeringen av det reviderte avløpsdirektivet tilpasses norske forhold for å skåne norske innbyggere for unødige utgifter

Europakommisjonen la i oktober 2022 frem forslag til revidert avløpsdirektiv. Formålet med forslaget er å modernisere dagens avløpsdirektiv fra 1991 og begrense negativ miljøpåvirkning fra avløp. Forslaget til revidert avløpsdirektiv er ambisiøst og kravene til rensing foreslås skjerpet. Strengere renskrav og bedre rensing er bra for helse og miljø

Norge har et stort etterslep i avløpssektoren. Ledningsnettet er gammelt og dårlig, og mange avløpsrenseanlegg må oppgraderes for å overholde dagens krav. Det er derfor helt nødvendig med økt innsats og store investeringer innen avløpsområdet, også uten strengere krav fra EU. Kommunene kan dekke sine kostnader til bygging, drift og vedlikehold av sine

avløpsanlegg gjennom avløpsgebyret. Dette er i tråd med prinsippet om at forurenser skal betale.

Jeg er imidlertid enig med representantene i at norske forhold, slik som spredt bebyggelse og spesiell topografi, ikke er reflektert godt nok i forslaget til revidert direktiv. Regjeringen er også opptatt av at kostnadene ikke skal bli høyere enn nødvendig. Derfor har Klima- og miljødepartementet i sitt innspill til Europakommisjonen i mars 2023 foreslått at de minste avløpsrenseanleggene bør reguleres nasjonalt, og ikke omfattes av renskravene i direktivet. Norge har i tillegg vært aktiv i prosessene i EU helt siden Europakommisjonen startet sin evaluering av direktivet i 2017, og har fremhevet særnorske forhold. Klima- og miljødepartementet vil følge den videre politiske behandlingen av forslaget i EU tett, og fortsette å gjøre norske interesser kjent.

3. Om å utrede hvordan man kan unngå at innbyggerne i arealrike kommuner med lave befolkningstall får uforholdsmessig høye utgifter som følge av utbedringer i VA-sektoren

Areal, befolkningstetthet og befolkningstetthet har betydning for vann- og avløpsgebyrene i kommunene, men det er også en rekke andre forhold som påvirker gebyrene. Eksempelvis har drikkevannskildenes kvalitet betydning for hvilke behandlingsprosesser som er nødvendig. Det har også betydning i hvilken grad ledningsnettene for vann og avløp har vært vedlikeholdt og hvilke utbyggingsplaner kommunen har. På avløpssiden har det, uavhengig av om det kommer strengere renskrav, betydning om kommunene har oppgradert sine avløpsrenseanlegg når det har vært nødvendig eller om de allerede står overfor et stort etterslep for å overholde dagens krav.

Nødvendig kompetanse er avgjørende for å løse de store og viktige oppgavene kommunene har innen vann og avløp. Både den tidligere omtalte mulighetsstudien og Riksrevisjonen omtaler utfordringene kommunene har for å rekruttere og beholde kompetent personell innen vann- og avløpssektoren. Utfordringen er ifølge mulighetsstudien særlig stor i små kommuner. Begge rapporter peker på at det i liten grad er interkommunalt samarbeid innen vann- og avløpsområdet. Samarbeid kan bidra til billigere og bedre løsninger, som igjen bidrar til å holde gebyrene lavere. Som jeg har nevnt under punkt 1, skal det ses nærmere på insentiver og virkemidler for økt interkommunalt samarbeid rundt Oslofjorden. Økt samarbeid vil være en nøkkel for å imøtekomme de store utfordringene kommunene står overfor innenfor vann og avløp.

Med hilsen

Ingvild Kjerkol